

สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย

ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020

The Essence of Thailand's Geopolitical Significance in International Relations in the 2020s

ธโสธร ตูทองคำ¹

Thasothorn Tootongkam

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องสาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสาร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มาจากความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ด้านการเมือง จาก

¹ รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีเมลล์

Thasothorn@hotmail.com, Thasothorn@yahoo.com

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองสมัยใหม่ในระบอบรัฐธรรมนูญ ที่สำคัญ คือ รัฐบาล และรัฐสภา และสถาบันทางการเมืองอื่นภายหลัง ที่ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างพลังในระบบราชการ กับพลังนอกระบบราชการ และการเมืองเรื่องของการเมืองประเทศไทยเผชิญปัญหาจากรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง มุ่งเน้นการรวมศูนย์อำนาจ ทำให้มีข้อจำกัดการจัดวางพื้นที่ชายขอบเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ที่รัฐบาลมุ่งเน้นเกษตรกรรมจากการใช้เกษตรอัจฉริยะ ด้านอุตสาหกรรม เน้นอุตสาหกรรมอำนาจจะมุน อุตสาหกรรมใหม่ส่วนหนึ่งจัดในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และด้านพาณิชย์กรรมและบริการ ที่สำคัญ คือ ด้านการท่องเที่ยว การแพทย์และการสาธารณสุข การพัฒนาการค้า การเงิน การลงทุน และความช่วยเหลือ แต่ประเทศไทยกลับล้มเหลวด้านการกระจายรายได้ นำมาสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างกว้างขวาง ด้านสังคม เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมที่ล่อหลอมให้สังคมไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ปัจจุบันเผชิญกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ ด้านการศึกษาที่คนไทยมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ด้านการแพทย์และการสาธารณสุขที่คนไทยเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ด้านประชากรที่รัฐบาลภายหลังมีนโยบายสนับสนุนการมีบุตร ด้านการพลังงานที่ประเทศไทยแสวงหาแหล่งพลังงานภายนอกประเทศและพัฒนาพลังงานทางเลือก ด้านอาหารที่มุ่งเน้นความมั่นคงด้านอาหาร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาสู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ: สารสำคัญ, ภูมิรัฐศาสตร์, ประเทศไทย, ทศวรรษ 2020

Abstract

The purpose of this study on Thailand's geopolitical significance in international relations during the 2020s is to examine Thailand's geopolitical significance at that time. This research is qualitative research based on document research. The outcome was the descriptive analysis of the data.

The results showed that the essence of Thailand's geopolitical significance in international relations in the 2020s came from Thailand's changes in politics, economy, and society. In terms of politics, the change in government in 1932 gave rise to a modern constitution and political institutions in a constitutional regime. Importantly, the government, parliament, and other political institutions were mostly conflict and struggles between the bureaucratic force and the ex-bureaucratic force and politicians' politics. Thailand is facing problems with a constitution that is not widely accepted. It focuses on centralizing power, which limits the placement of marginal areas to accommodate geopolitical changes. In terms of economy, the government focuses on agriculture using smart farming. In terms of industry focus on soft power industries, new industries, some of which are organized in the Eastern Economic Corridor (EEC) and commerce and services, are important, such as tourism, medicine and public health, development, trade, finance, investment,

and assistance. However, Thailand has failed in terms of income distribution, which has led to widespread inequality. Social aspects are related to social changes that have shaped Thai society into a unified society but currently face the problem of an aging society. Educational aspects, where Thai people have higher levels of education compared to the past. Medicine and public health aspects, where Thai people have more access to health insurance. Population aspects, in which the government has a policy to support children. Energy aspects, where Thailand seeks energy sources outside the country and develops alternative energy. Aspects that focus on food security, natural resources, and environmental aspects that focus on conservation and development towards sustainability.

Keywords: Essence, Geopolitics, Thailand, 2020s

บทนำ

พื้นที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แบ่งออกเป็นภาคพื้นทวีปและภาคพื้นสมุทร ประเทศที่มีที่ตั้งภาคพื้นทวีป ประกอบด้วย พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ขณะที่ประเทศที่มีที่ตั้งภาคพื้นสมุทร ประกอบด้วย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บรูไน และติมอร์เลสเต ไทยนับเป็นประเทศที่มีภูมิรัฐศาสตร์ที่โดดเด่นที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากขนาดของรัฐที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองรองจากพม่า ที่ตั้ง

ของรัฐที่อยู่ตอนกลางของคาบสมุทรสุวรรณภูมิ และครอบคลุมถึงพื้นที่ส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมลายู ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายทั้งที่ใช้หมดและที่ใช้ไม่หมดรูปร่างของรัฐที่คล้ายขวานทองหรือหัวช้าง และลักษณะของภูมิประเทศที่หลากหลายมีทั้งที่เป็นเทือกเขาสูง ภูเขา เนินเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม ที่ราบชายฝั่ง เกาะแก่งสภาพที่ตั้งของประเทศไทยตั้งอยู่บนพื้นที่ตอนล่างที่เป็นยูเรเชีย (Eurasia) ซึ่งนับเป็นชื่อทวีประหว่างเอเชียกับยุโรป และตั้งอยู่บริเวณที่ครอบคลุมทั้งภาคพื้นทวีปที่เป็นพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตกบางส่วน และภาคตะวันออก และภาคพื้นสมุทรที่เป็นพื้นที่ภาคตะวันตกบางส่วน และภาคใต้ ความเปลี่ยนแปลงด้านประวัติศาสตร์ของประเทศไทยก่อตัวจากการจัดตั้งเมือง นครรัฐ แว่นแคว้น อาณาจักร ที่เป็นรัฐแบบจารีต (Traditional State) นับตั้งแต่เมือง นครรัฐ แว่นแคว้น อาณาจักร ก่อนสมัยสุโขทัย สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ นับตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่หนึ่ง จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่สาม ประเทศไทยก่อตัวเป็นรัฐชาติ (Nation-State) นับตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่สี่ ต่อเนื่องอย่างเด่นชัดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ห้า และเปลี่ยนผ่านถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่หก และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่เจ็ด จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่ประเทศไทยก้าวสู่การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ ด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจแบบยังชีพ (subsistence economy) จนเมื่อประเทศไทยทำสนธิสัญญาเบาริงคี่ใน พ.ศ. 2398 นำมาสู่การแพร่ขยายระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม จนเมื่อ

ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่หนึ่งใน พ.ศ. 2504 ทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางสหรัฐอเมริกา ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากเกษตรกรรมสู่อุตสาหกรรมตามด้วยพาณิชยกรรมและบริการและเศรษฐกิจที่หลากหลายนับตั้งแต่ทศวรรษ 2540 เป็นความเปลี่ยนแปลงด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและการบริการ การพัฒนา การค้า การเงิน การลงทุน และความช่วยเหลือ ด้านสังคม จากความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านประชากร ด้านพลังงาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกนับเป็นมิติสำคัญนับตั้งแต่ช่วงยุคจารีต ยุคล่าอาณานิคม สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สงครามโลกครั้งที่สอง ยุคสงครามเย็น และยุคหลังสงครามเย็น ความเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้โลกเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็น แสดงถึงความขัดแย้งด้านอุดมการณ์สิ้นสุดลง แต่แทนที่ด้วยความขัดแย้งที่หลากหลายทั้งเศรษฐกิจ การค้า ดินแดน อาณาเขต ชาติพันธุ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน แสดงถึงภูมิรัฐศาสตร์เพิ่มความสำคัญมากขึ้น ทำให้ภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น นับเป็นที่มาของบทความวิจัยเรื่องสาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสาระสำคัญที่ไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020

กรอบแนวคิดการวิจัย

สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ประกอบด้วย ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ด้านการเมือง สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยมาจากการที่ประเทศไทยมีการปกครองที่เปลี่ยนแปลงหลายช่วงเวลา มีตัวแสดงที่หลากหลาย จนทำให้ประเทศเผชิญปัญหาทางการเมืองการปกครองที่หลากหลาย ก่อให้เกิดความจำเป็นต้องปฏิรูปการเมือง เพื่อแสวงหาโอกาสจากปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่ประเทศไทยไม่ติดต่อกับประเทศขนาดใหญ่หรือประเทศมหาอำนาจ ทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะมีความเป็นอิสระ ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ด้านเกษตรกรรมที่มุ่งเน้นการเกษตรสมัยใหม่ ด้านอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมที่หลากหลาย ด้านพาณิชย์กรรมและบริการที่เน้นการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความก้าวหน้าเป็นลำดับ ด้านการค้าที่มุ่งเน้นการค้าระหว่างประเทศที่หลากหลาย ด้านการเงินที่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการลงทุนที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง และด้านความช่วยเหลือที่มุ่งเน้นความร่วมมือกับเพื่อนบ้าน ด้านสังคมจากการที่ประเทศไทยเป็นสังคมที่เป็นเอกภาพ การเผชิญกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ ความมั่นคงด้านพลังงาน ปัญหาผู้อพยพ ผู้ใช้แรงงาน ผู้ลี้ภัย และคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

ทบทวนวรรณกรรม

ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) นับเป็นศาสตร์หรือการศึกษาของวิชา แขนงวิชา ชดวิชา สาขาวิชา ที่พรรณนา อธิบาย ตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์

สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยหรือองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อประชาคมทางการเมือง (Political Community) ทั้งที่เป็นเมือง นครรัฐ แคว้น อาณาจักร รัฐประเทศ ที่มุ่งเน้นการเมืองการปกครอง และเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ของประชาคมทางการเมืองนั้น ภูมิรัฐศาสตร์จึงนับเป็นวิชาที่ศึกษาประชาคมทางการเมืองที่มุ่งเน้นการเมืองการปกครองจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และตามแนวคิดของอีฟ ลาคอสต์ (Yves Lacoste) (Lacoste, 2012 : 8 อ้างใน Maurugeon 2562 : 123) กล่าวว่า ภูมิรัฐศาสตร์ คือ สรรพสิ่งทุกอย่างที่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับการแข่งขันเชิงอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองในพื้นที่หรือในเชิงพื้นที่ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม หรือกล่าวได้ว่า ภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) คือ การแข่งขันของอำนาจ การทหาร ความมั่นคง และยุทธศาสตร์ ด้านพื้นที่ ที่มุ่งเน้นทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ความขัดแย้ง และผลประโยชน์สาธารณะ

แนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสลับซับซ้อน (Complex Interdependence) มาจากแนวคิดการพึ่งพิงระหว่างกัน (mutual dependence) บนพื้นฐานการพึ่งพิงกัน (dependence) ของประเทศที่มีพลังอำนาจใกล้เคียงกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสลับซับซ้อนนับเป็นแนวคิดที่มีจุดเริ่มต้นจากโรเบิร์ต โคเฮน (Robert O. Keohane) และโจเซฟ นาย (Joseph S. Nye) จากบทความเรื่อง แนวคิดสังคมนิยมและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสลับซับซ้อน (Realism and Complex Interdependence) ใน ค.ศ. 1977 (Keohane and Nye, 1977 : 20-32) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ข้ามชาติหรือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมาจากช่องทางที่หลากหลายจากนัยที่สำคัญจำนวนสามประการ คือ การกำหนดวาระของประเด็น

ปัญหาที่หลากหลาย ความเกี่ยวข้องกับนโยบายภายในประเทศและนโยบายต่างประเทศ และการลดความสำคัญด้านการทหารลง

หนังสือเรื่องมังกรหลากสี : การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมในอุษาคเนย์ (2557) ของยศ สันตสมบัติ ที่ปรับปรุงจากงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เป็นการนำเสนอบทวิเคราะห์ผลกระทบว่าด้วยการมีอำนาจ อิทธิพลและบทบาทของจีนต่ออาณาบริเวณลุ่มน้ำโขงที่หลากหลายแ่งมที่กลายเป็นประเด็นร่วมสมัย นับตั้งแต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องจนทำให้จีนกลายเป็นมหาอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นมหาอำนาจอันดับสองของโลก จากการเป็นตัวแสดงที่สำคัญทำให้แผ่ขยายอำนาจรอบทิศทาง และลุ่มน้ำโขงกลายเป็นพื้นที่ที่สำคัญของจีนบนความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนครอบคลุมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทุกมิติ จนกลายเป็นประเด็นที่ทำนายและต้องศึกษาอย่างใกล้ชิด (ยศ สันตสมบัติ, 2557 : ฉ)

บทความเรื่องอาณาบริเวณชายแดนไทย (Perspectives on Thai-Border Area) ของชจิต จิตตเสวี ที่เคยตีพิมพ์ในจุลสารความมั่นคงศึกษา เล่มที่ 37 เดือนเมษายน พ.ศ. 2551 ซึ่งมีสุรชาติ บำรุงสุข เป็นบรรณาธิการ และภายหลังมีการตีพิมพ์ซ้ำในหนังสือสู่การสลายพรมแดน : ความร่วมมือระหว่างรัฐ เหนือรัฐ และตะเข็บชายแดน ที่มีจันจิรา สมบัติพูนศิริ ทำหน้าที่รวบรวมผลงานและบทความสาระสำคัญของบทความมุ่งเน้นการมองชายแดนว่าเป็นปัญหาเท่ากับปิดโอกาสสำหรับประเทศไทยในการเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาความร่วมมือทุกมิติ ที่สำคัญ คือความร่วมมือด้านอนุภูมิภาคและภูมิภาค การปฏิรูประบบราชการจากมิติด้านการบริหารทั้งหลายย่อมมีผลต่อการจัดการชายแดนที่ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและ

รัตกุม ต้องคำนึงถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะในแต่ละพื้นที่
เปรียบเทียบประสบการณ์ชายแดนทั้งหลายเพื่อถอดบทเรียน การแสวงหาวิธีการ
สำหรับการแก้ปัญหา และและวางแนวทางการบริหารอย่างเหมาะสม (ขจิต จิตตเสวี,
2557 : 150-151)

ระเบียบวิธีการวิจัย

บทความวิจัยเรื่องสาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย
ไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ปรับปรุงมาจาก
วัตถุประสงค์ข้อที่สองของงานวิจัยเรื่องความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย
ไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ที่มีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ
(qualitative research) จากกระบวนทัศน์ทางเลือก (alternative paradigm) ซึ่ง
ตรงข้ามกับกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่เป็นกระบวนทัศน์หลักและเป็น
ที่มาของการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการศึกษาแบบอุปนัย
(Inductive) ด้วยเทคนิคการวิจัย (research technique) คือ การวิจัยเอกสาร
(documentary research) เป็นการอธิบายและวิเคราะห์แบบพรรณนา
(descriptive analysis) เครื่องมือการวิจัย คือ แบบเก็บเอกสาร มีการตรวจสอบ
ข้อมูลจากการสอบทานเอกสารที่ใช้ในการวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้องหลายชิ้น ข้อมูล
ที่รวบรวมเพื่อการวิเคราะห์จากเอกสาร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ประกอบด้วย ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (ส่วนหนึ่งปรับปรุงจาก ธีธธร ตูทองคำ, 2561 : 15-28 -15-50)

ด้านการเมือง ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่มีการปกครองเป็นการปกครองระบอบราชาธิปไตย แบ่งเป็น การปกครองแบบพ่อปกครองลูกหรือปิตุราชาธิปไตย เทวราชา ธรรมราชา และสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) นับตั้งแต่สมัยก่อนสมัยสุโขทัย สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ เป็นการปกครองแบบรัฐจารีต (Traditional State) ที่เน้นความสำคัญของประชากรมากกว่าพื้นที่นับตั้งแต่ก่อนสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่สาม และก่อตัวเป็นรัฐสมัยใหม่ (Modern State) ซึ่งเป็นรัฐชาติ (Nation-State) ที่ก่อตัวนับตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่สี่ ต่อเนื่องจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือระบอบรัฐธรรมนูญ ส่วนหนึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างตัวแสดงทางการเมืองของโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ที่สำคัญ ระหว่างพลังของระบบราชการกับพลังนอกระบบราชการ ท่ามกลางความอ่อนแอของภาคประชาสังคมในโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญจากการก่อรัฐประหารใน ค.ศ. 1957 และ 1958 นำประเทศไปสู่ระบอบอำนาจนิยม (authoritarianism) และวงจรอุบาทว์นับเป็นวัฏจักรการเมืองไทยนับตั้งแต่

เปลี่ยนแปลงการปกครอง ภายหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 การเมืองไทยเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น แต่การรัฐประหารกลับมีอย่างต่อเนื่อง ความเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ประชาธิปไตยของประเทศไทยมีความเข้มแข็ง แต่การรัฐประหารใน ค.ศ. 2006 และ ค.ศ. 2014 ทำให้ประชาธิปไตยของประเทศไทยสะดุด ก่อกำเนิดเป็นวงจรอุบาทว์ใหม่ จนนำมาสู่ความพยายามสืบทอดอำนาจ นำไปสู่ปัญหาการเมืองไทยที่สำคัญหลายประการ ประกอบด้วย ความเปลี่ยนแปลงของรัฐธรรมนูญที่มีจำนวน 20 ฉบับ รัฐธรรมนูญที่รวมศูนย์อำนาจและไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนจำนวนหนึ่ง การเผชิญปัญหาการสืบทอดอำนาจ การจัดวางสถาบันและกระบวนการทางการเมืองที่ไม่สัมพันธ์กับประชาชน ที่สำคัญ คือ วุฒิสภา และองค์กรอิสระตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งหลาย การรวมอำนาจที่ศูนย์กลางทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจ ที่สำคัญ การตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายที่มีพื้นที่ติดต่อกับเพื่อนบ้าน

การปฏิรูปการเมืองไทยนับเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการปรับเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่อนาคต มีจุดเริ่มต้นจากการกำหนดแนวคิด หลัก หลักการ ของประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (Liberal Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่เป็นสากล ผ่านการออกแบบนำไปสู่การถือกำเนิดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ยึดหลักนิติรัฐและนิติธรรม การสร้างสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็ง การตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างสถาบันทางการเมืองทั้งหลาย การตรวจสอบระหว่างประชาชนกับสถาบันทางการเมืองทั้งหลาย ตามแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) เพื่อสถาปนาความเข้มแข็งให้ระบอบประชาธิปไตย

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญมาจากการกำหนดให้ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยว (Unitary State) มีการปกครองแบบส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น หรือวางรูปแบบการปกครองส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นในอนาคต แต่การเป็นรัฐเดี่ยวต้องกระจายอำนาจให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ มีอังกฤษเป็นตัวแบบที่สำคัญ มีการพัฒนาท้องถิ่นเป็นพื้นที่พิเศษจากการกำหนดด้านการเมืองการปกครอง คือ การยกฐานะเป็นจังหวัด เขตการปกครองพิเศษ ด้านเศรษฐกิจ คือ (ปรับปรุงจาก วสันต์ เหลืองประภัสสร, 2566 : 10-18 – 10-20) การกำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special economic zone) เขตเศรษฐกิจชายแดน (Border economic zone) เขตเศรษฐกิจพิเศษข้ามพรมแดน (Cross border special economic zone) เมืองชายแดน เมืองศูนย์กลางการบิน (Aerotropolis) เมืองท่า เมืองศูนย์กลางการรถไฟ และเมืองท่องเที่ยว สอดคล้องกับความเจริญเติบโตของเมืองอย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในปัจจุบัน

สถาบันรัฐสภา นับเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญที่สุด การยึดโยงกับประชาชนทำให้สมาชิกรัฐสภาทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรวจจากประชาชน เป็นตัวแทนที่แสดงถึงความหลากหลายให้มากที่สุด เพราะสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่มาของรัฐบาล ความสัมพันธ์ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับรัฐบาลเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญ คือ การแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา การตั้งกระทู้ การเปิดอภิปรายทั่วไป การเปิดอภิปรายทั่วไปพร้อมทั้งลงมติไม่ไว้วางใจ รวมถึงบทบาทของคณะกรรมการการประจำของสภาผู้แทนราษฎร ส่วนวุฒิสภามีบทบาทที่สำคัญ คือ การเสนอบุคคลที่ทำหน้าที่ในองค์กรอิสระทั้งหลายตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ขณะที่รัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหารต้องมี

อำนาจหน้าที่บริหารประเทศ และควรมีอำนาจที่ไม่สูงกว่าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจตุลาการ ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันนิติบัญญัติกับสถาบันบริหารควรเป็นไปเพื่อการตรวจสอบถ่วงดุล ขณะที่ศาลหรือสถาบันตุลาการซึ่งใช้อำนาจด้านตุลาการควรเพิ่มการยึดโยงกับประชาชนหรือตัวแทนของประชาชน ระบบราชการที่ประกอบด้วยข้าราชการทหารและพลเรือนต้องมีอำนาจหน้าที่ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) และเพิ่มการยึดโยงกับประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม พรรคการเมืองควรมีบทบาทบัญญัติให้จัดตั้งให้ง่ายที่สุดเพื่อสะท้อนถึงความเป็นตัวแทนที่หลากหลาย ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนและกำหนดหรือจัดวางรูปแบบการปกครองให้ง่าย

ดังนั้น ความเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม ปัจจัย และบริบททั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยต้องเพิ่มความสัมพันธ์กับภูมิรัฐศาสตร์ผ่านการกำหนดนโยบายสาธารณะ การกำหนดนโยบายต่างประเทศ การดำเนินนโยบายสาธารณะ และการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ผ่านความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและมหาอำนาจ มีการกระจายอำนาจที่เป็นรูปธรรมเพื่อการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์กับประเทศให้มากที่สุด

ด้านเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยมีช่วงเวลาของการพัฒนาที่มีจุดตัดที่สำคัญสามครั้งที่สำคัญ ประกอบด้วย ช่วงที่หนึ่ง เป็นระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ นับตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ และสิ้นสุดลงจากการทำสนธิสัญญาเบาริงค์ใน พ.ศ. 2398 ที่ก้าวสู่ช่วงที่สองที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมแบบตะวันตก ต่อเนื่องมาผ่านความเปลี่ยนแปลงอย่าง

กว้างขวาง ที่สำคัญ คือ ยุคล่าอาณานิคม สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในทศวรรษ 1930 และสงครามโลกครั้งที่สอง จนก้าวสู่ช่วงที่สาม จากการดำรงนายกรัฐมนตรีของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่หนึ่ง ใน พ.ศ. 2504 ก้าวสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามแนวทางสหรัฐอเมริกา ทำให้กลุ่มทุนธนาคารเอกชนของไทยที่ก่อตัวนับตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองเริ่มมีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญ และเข้ามีบทบาททางเศรษฐกิจการเมืองอย่างเด่นชัดระหว่างภายหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยใน พ.ศ. 2540 ทำให้รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กำหนดนโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทักษิณหรือทักษิโนมิกส์ (Thaksinomics) ที่มีสาระสำคัญมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจคู่ขนาน (Dual Track plus Economy) ประกอบด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจแบบฐานรากในระดับจุลภาคตามแนวคิดประชานิยมกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาคตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism) เพื่อมุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจ แต่การรัฐประหารหลายครั้งทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสะดุดลง และประเทศเผชิญปัญหาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และความเหลื่อมล้ำ

ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งแสดงถึงความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถือกำเนิดขึ้น แบ่งเป็น ด้านเกษตรกรรม รัฐบาลของประเทศไทยในภายหลังมุ่งเน้นการพัฒนาการเกษตรกรรมให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะ (smart farmer) นับตั้งแต่การผลิตจากการวางแผน การชลประทาน การเพาะปลูก การบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยว และการค้าสินค้า จากการพัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม บนพื้นฐานของข้อมูลที่สำคัญ

และจำเป็น ด้านอุตสาหกรรม จากการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ การแสวงหาจุดเด่นด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยถนัด การจัดวางพื้นที่เพื่อรองรับการลงทุนและเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของโลก ผ่านการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มีการกำหนดเขตพื้นที่การพัฒนาเศรษฐกิจ ตัวอย่างที่สำคัญ คือ ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ด้านพาณิชย์กรรมและบริการ ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมการแพทย์และการสาธารณสุข ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางที่สำคัญแห่งหนึ่งที่โดดเด่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ด้านการค้า ความเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้ประเทศไทยมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การค้าระหว่างประเทศที่สำคัญสี่ด้าน คือ การค้าชายแดน การค้าระหว่างประเทศระดับทวิภาคี การค้าระหว่างประเทศระดับพหุภาคีแบบกลุ่มประเทศ และการค้าระหว่างประเทศระดับโลก ด้านการเงิน วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 ทำให้ประเทศไทยมีการกำหนดและดำเนินนโยบายด้านการเงินอย่างรัดกุม ที่สำคัญ คือ การมุ่งเน้นการกู้ยืมในประเทศ ขณะเดียวกันได้มุ่งเน้นกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างที่สำคัญ คือ ธนาكارเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย ตามข้อเสนอของจีนที่แสดงถึงความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ ด้านการลงทุน จากความเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญระดับภูมิภาคและระดับโลก คือ ทางบก และทางอากาศ ทำให้ประเทศไทยมีโครงการลงทุนขนาดใหญ่จำนวนมากเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และด้านความช่วยเหลือที่ประเทศไทยมุ่งเน้นทั้งการให้ความช่วยเหลือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ดังนั้น ความเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้ประเทศไทยต้องพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นคุณค่า (Value-Based Economy) บนพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นกลจักรสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง การลดความเหลื่อมล้ำจากการกระจายได้ที่สมดุล นำไปสู่การยกระดับให้กลายเป็นประเทศที่มีรายได้สูงหรือประเทศที่พัฒนาแล้วภายในภาคหน้า

ด้านสังคม ความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทยนับว่ามีชื่อเสียงตั้งแต่อดีตได้ดึงดูดผู้คนหรือประชากรหลากหลายเผ่าพันธุ์และหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาพำนักและตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก จนทำให้กรุงเทพฯ และกรุงเทพมหานครกลายเป็นเมืองนานาชาตินับตั้งแต่อดีต และทำให้ประเทศไทยในปัจจุบันมีจำนวนกว่า 70 ชาติพันธุ์ ต่างหล่อหลอมเข้าด้วยกันเป็นคนไทยที่มีความเป็นไทยในภาพรวมจากขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมระดับมหภาคที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ขณะที่มีความใกล้เคียงไปจนถึงแตกต่างในภาพย่อยของขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมระดับจุลภาค ผ่านวัฒนธรรมข้าว และพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และความเชื่อพื้นถิ่นทั้งหลาย ที่เป็นส่วนสำคัญของการอบรมหล่อหลอมให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือความเป็นเอกภาพสูง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ต่อเนื่องทำให้เกษตรกรรมลดลงตามลำดับ การพัฒนาการศึกษาทุกระดับทำให้ประชากรมีการศึกษาที่ดีขึ้น แต่การละเลยการศึกษาด้านอาชีวศึกษานับเป็นปัญหาของการขาดแคลนแรงงานระดับกลาง นอกจากนี้ประเทศไทยเผชิญปัญหาการศึกษาทั้งด้านปริมาณที่มีจำนวนนักเรียน นักศึกษาลดลงจากจำนวนประชากรที่ลดลงและการหลุดจากระบบจำนวนมาก และ

คุณภาพจากการที่มีผลสอวัดความรู้ที่มีคะแนนไม่สูงหรือลดลง ขณะที่ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข นับตั้งแต่นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือสามสิบบาทรักษาทุกโรคทำให้คนไทยจำนวนมากสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง แม้ว่าจะเผชิญการหักท้วงจากธนาคารโลกในช่วงแรกก็ตาม

ความเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรมีนัยสำคัญมาจากนโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่สนับสนุนการมีบุตร แต่การวางแผนประชากรนับตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้อัตราการเกิดลดลงตามลำดับ ความเจริญก้าวหน้าด้านการแพทย์และการสาธารณสุขทำให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ทำให้ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยต้องกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุและการขาดแคลนประชากรในวัยแรงงานหรือประชากรวัยแรงงานที่ลดลง ผู้อพยพ ผู้ใช้แรงงาน ผู้ลี้ภัย และคนไร้รัฐไร้สัญชาติ นับเป็นสาระสำคัญของความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยที่ต่อเนื่องนับตั้งแต่อดีตจากการที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านจำนวนมากที่ไม่มีความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง มีความขัดแย้งและสงครามภายใน ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ต่ำกว่า ความล้าหลัง ความยากจน และด้อยพัฒนา การเดินทางสู่ประเทศไทยจึงเป็นไปเพื่อการหางานทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า แต่นำมาสู่ปัญหาของประเทศไทยที่ต้องแก้ไขจัดการกับปัญหากับคนต่างด้าวหรือบุคคลที่ไม่ใช่สัญชาติไทย การพล้งงานนับเป็นปัญหาสำคัญ จากปัญหาความมั่นคงด้านการจัดหาและความมั่นคงด้านราคา ทำให้ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่พึ่งพิงแหล่งพลังงานจากภายนอก ส่งผลให้ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศ

มหาอำนาจที่มีแหล่งพลังงาน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมุ่งเน้นการพัฒนาพลังงานทางเลือกเพื่อเสถียรภาพและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงด้านอาหาร นับเป็นส่วนสำคัญของความเข้มแข็งของประเทศ นับว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบกว่าประเทศอื่น แต่ต้องกำหนดนโยบายสาธารณะและวางยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่ประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้กำหนดนโยบายและวางแผนการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งเป็นสามส่วน ประกอบด้วย ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

ด้านการเมือง ประเทศไทยเป็นประชาคมทางการเมืองที่ต่อเนื่องนับตั้งแต่อดีต และการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ห้า นับเป็นจุดเริ่มต้นของรัชสมัยใหม่ที่เป็นรัฐชาติ จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่ประเทศไทยเข้าสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบรัฐธรรมนูญ ทำให้ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ก่อกำเนิดสถาบันทางการเมือง ที่สำคัญ คือ รัฐบาลที่มีอำนาจบริหาร และรัฐสภาที่มีอำนาจนิติบัญญัติ แต่ประเทศไทยกลับเผชิญการขาดเสถียรภาพทางการเมืองจากการรัฐประหารที่ต่อเนื่อง เมื่อประเทศไทยจะเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็นหรือยุคโลกาภิวัตน์นับตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านและมหาอำนาจเป็นไปอย่างใกล้ชิด ที่สำคัญ คือ ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ต่อเนื่องถึงรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และนายเศรษฐา ทวีสิน ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2020 ทำให้รัฐบาลและภาครัฐต้องกำหนดนโยบายสาธารณะและนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้นประโยชน์แห่งชาติท่ามกลางการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์

ด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบจารีตหรือระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่อดีต จนเมื่อประเทศไทยจัดทำสนธิสัญญาเบาริงค์ใน พ.ศ. 2398 และสนธิสัญญาทำนองเดียวกัน นำไปสู่การแพร่ขยายระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับประเทศไทยเป็นวงกว้างและมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องหลายช่วงเวลา จากกระแสความเปลี่ยนแปลงหรือการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญหลายยุคสมัย ที่สำคัญ คือ สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง วิกฤตการณ์เศรษฐกิจช่วงทศวรรษ 1930 และสงครามโลกครั้งที่สอง จนกลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามแนวทางที่สหรัฐอเมริกา มหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลก นับตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้กลุ่มทุนธนาคารที่เริ่มบทบาทหลังสงครามโลกครั้งที่สองแทนที่ทุนตะวันตก มีบทบาททางเศรษฐกิจการเมืองไทยอย่างเด่นชัดนับตั้งแต่ภายหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยใน พ.ศ. 2540 ที่กลุ่มทุนธนาคารหมดอำนาจลง แทนที่ด้วย กลุ่มทุนสื่อสารหรือกลุ่มทุนด้านโทรคมนาคมบางกลุ่ม กลุ่มทุนอุตสาหกรรมเครื่องดื่มบางกลุ่ม กลุ่มทุนสินค้าการเกษตรบางกลุ่ม และกลุ่มทุนอุตสาหกรรมยานยนต์บางกลุ่ม และมีบทบาทที่สำคัญนับตั้งแต่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จนภายหลังการรัฐประหาร

ใน พ.ศ. 2557 ประเทศไทยต่างต่อเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจงานน้การ ที่สำคัญ จากปัญหาการติดกับรายได้ปานกลาง (middle income trap) และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่แสดงถึงความล้มเหลวด้านการกระจายรายได้ ความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยบนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ย่อมนำไปสู่การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประเทศเผชิญได้ระดับหนึ่ง

ด้านสังคม ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นถิ่นพำนักเพื่อยู่อาศัยของประชากรหลากหลายเผ่าพันธุ์และชาติพันธุ์จำนวนมากนับตั้งแต่อดีตต่อเนื่องถึงปัจจุบัน วิวัฒนาการทางสังคม ความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสภาพแวดล้อม ปัจจัยแวดล้อม และบริบท หล่อหล่อมให้คนไทยมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันในระดับมหภาคหรือภาพรวม แต่มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในระดับจุลภาคหรือภาพย่อย การพัฒนาทางสังคมของประเทศไทยอย่างเป็นพลวัต ที่สำคัญ คือ ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม ทำให้มีความก้าวหน้าเป็นลำดับ ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่สูงขึ้นเป็นลำดับทำให้ประเทศไทยต้องการแรงงานจากต่างประเทศทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเพื่อพัฒนาประเทศ จากปัญหาแรงงานที่ขาดทักษะหรือแรงงานไร้ฝีมือ (unskilled labor) อัตราการเจริญพันธุ์ที่ต่ำแต่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าด้านการแพทย์และการสาธารณสุขทำให้ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ประเทศไทยเผชิญปัญหาอื่นๆ ผู้ป่วยพ ผู้ใช้แรงงาน และคนไร้รัฐไร้สัญชาติ อย่างเป็นพลวัตขณะที่ความสามารถด้านการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

สูงขึ้นเป็นลำดับ แต่ประเทศยังต้องพัฒนาตามลำดับต่อไปเพื่อผลักดันความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

การอภิปรายผล

สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งเป็นสามส่วน ประกอบด้วย ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

ด้านการเมือง การกำหนดนโยบายต่างประเทศและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยภายหลังสงครามเย็นแสดงถึงความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย ที่สำคัญ คือ การกำหนดนโยบายการเกี่ยวพันอย่างสร้างสรรค์สมัยนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี หรือจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นผ่านกรอบความร่วมมือที่หลากหลาย ที่สำคัญ คือ สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ และอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หรือนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ต่อเนื่องถึง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่มุ่งเน้นการจัดทำเขตการค้าเสรี จนถึงพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และนายเศรษฐา ทวีสิน ที่มุ่งเน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับเพื่อนบ้านและนานาชาติ สอดคล้องกับแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่มาจากบทความเรื่องแนวคิดสังคมนิยมและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสลับซับซ้อนใน ค.ศ. 1976 ที่กล่าวถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสลับซับซ้อนมีลักษณะที่สำคัญสามประการ คือ ความสัมพันธ์จากช่องทางที่หลากหลาย การกำหนดวาระประเด็นที่

เป็นปัญหาจากหลากหลายของความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมทางการเมือง และ
ความสำคัญของทหารที่ลดลง

ด้านเศรษฐกิจ ความสำคัญของเศรษฐกิจภายหลังสงครามเย็นทำให้ประเทศ
ไทยมุ่งเน้นความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมหาอำนาจเพิ่มมากขึ้น นับตั้งแต่
พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จนถึงนายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี ที่ส่วนหนึ่ง
ภายหลังกลุ่มทุนจีนมีอำนาจและอิทธิพลกับประเทศลุ่มน้ำโขง สอดคล้องกับงานวิจัย
ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่กลายเป็น
หนังสือเรื่องมังกรหลากสี : การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแพร่อารย
ธรรมในอุษาคเนย์ ของยศ สันตสมบัติ (2557) ซึ่งเป็นการนำเสนอบทวิเคราะห์
ผลกระทบว่าด้วยอำนาจและอิทธิพลของจีนต่อลุ่มน้ำโขงหลากหลายแง่มุม นับตั้งแต่
จีนกลายเป็นมหาอำนาจอันดับสองของโลกนับตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2010 ทำให้เป็นตัว
แสดงที่สำคัญในเวทีระหว่างประเทศ และมีอำนาจ อิทธิพล และบทบาทเหนือ
ประเทศในลุ่มน้ำโขง ที่สำคัญ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา รวมถึงประเทศไทย และ
เวียดนาม จนหลายประเทศติดกับดักหนี้ของจีน ยกเว้นประเทศไทย

ด้านสังคม ความเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์หรือหลังสงครามเย็นนับตั้งแต่
ทศวรรษที่ 1990 ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นถิ่นพำนักของประชาชนจากประเทศ
เพื่อนบ้านหรือประเทศข้างเคียงเพื่อหางานทำเป็นจำนวนมาก ผู้ลี้ภัย ผู้อพยพ ผู้ใช้
แรงงาน คนไร้รัฐ และคนไร้สัญชาติ ก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคม ที่สำคัญ คือ ด้าน
การแพทย์และการสาธารณสุข การศึกษา และสวัสดิการสังคม เป็นอันมาก แสดงถึง
ความล้มเหลวการแก้ปัญหาตามแนวชายแดน สอดคล้องกับบทความเรื่องอาณา
บริเวณชายแดนไทย ของขจิต จิตตเสวี (2557) ที่กล่าวว่า การปฏิเสธหรือละเลย

เพิกเฉยหรือมีมุมมองว่าชายแดนเป็นปัญหานั้นเท่ากับตัดโอกาสที่ประเทศไทยเพิ่มพูนความร่วมมือกับเพื่อนบ้านทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาคที่เอื้ออำนวยผลประโยชน์กับทุกฝ่าย การบริหารจัดการชายแดนจึงสำคัญและจำเป็นที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้านและรอบคอบ ส่วนหนึ่งผ่านการศึกษาวิจัยด้วยการคำนึงถึงมิติทางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่หรืออาจเปรียบเทียบกับประสบการณ์ด้านชายแดนของประเทศอื่น

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่องสาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะประกอบด้วย ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ กล่าวคือ สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 นำมาสู่การกำหนดและดำเนินนโยบายสาธารณะ การกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ และการกำหนดหรือการวางแผนและการดำเนินการทางยุทธศาสตร์ ตัวอย่างที่สำคัญคือการค้าตามแนวชายแดน การพัฒนาพื้นที่ชายแดน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการจัดทำเขตการค้าเสรี สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปนั้น สาระสำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ควรพิจารณาหรือศึกษาจากมิติอื่นหรือประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับการข้ามพรมแดนของรัฐ ที่สำคัญ คือ ภาพยนตร์ มลพิษ

บรรณานุกรม

- ขจิต จิตตเสวี. (2557). “อาณาบริเวณชายแดนไทย (Perspectives on Thai-Border Area)” สู่การสลายพรมแดน : ความร่วมมือระหว่างรัฐ เหนือรัฐ และ
ตะเข็บชายแดน. จันจิรา สมบัติพูนศิริ บรรณาธิการ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 150-187.
- ดอดส์ เคลาส์. (2560). ภูมิรัฐศาสตร์ : ความรู้ฉบับพกพา จิตติภัทร พุนขำ แปล
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ openworlds
- ธโรธร ตูทองคำ. (2561) “หน่วยที่ 15 แนวโน้มและทิศทางนโยบายสาธารณะใน
บริบทโลก” เอกสารการสอนชุดวิชา นโยบายสาธารณะในบริบทโลก หน่วยที่
8-15. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยศ สันตสมบัติ. (2557). มังกรหลากสี : การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจ
เผยแพร่อารยธรรมในอุษาคเนย์. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2566). “หน่วยที่ 10 การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ”
เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองท้องถิ่น หน่วยที่ 6-10. นนทบุรี :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2563). โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World) จุลสารความ
มั่นคงศึกษา เมษายน-มิถุนายน 2563 ฉบับที่ 208 กรุงเทพฯ : บริษัท สแควร์
ปรินซ์ 93 จำกัด.

Coulombis, Theodore A. and Wolfe, John H. (1982). Introduction to International Relations : Power and Justice Engle Cliffs New Jersey : Prentice Hall Inc..

Keohane, Robert O. And Nye, Joseph S. (1977) “ Power and Interdependence” World Politics in Transition Robert O. Keohane and And Joseph S. Nye (eds.) Boston : Little, Brown and Company. pp. 20-32.

Lacoste, Yves. (2012). “Geopolitique : la longue histoire d'aujourd'hui – Pour comprendre ce qui se joue et se decide derriere les conflits d'aujourd'hui, Larousse.

Ohmae, Kenichi. (1990). The Borderless World: Power and Strategy in the interlinked Economy. New York : Free Press.

Paul Maurugeon. (2562) “บทที่ 10 หนึ่งศตวรรษแห่งชายแดนใต้/ปาตานี (2542-2562) “ภาพสะท้อนของชายขอบ” หรือ “ความเป็นชาติอื่นในรัฐไทย” So What Thailand? สุรัตน์ สุกุลคุ (แปล) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 122-136.